

n c
28 (10)

Gullfjens

MILITARISME

og

KRISTENTRO

af

En kristen Fredsven.

(P. Olsen)

AALBØRG.

I Kommission hos Magnus A. Schultz.

Det Bechske Bogtrykkeri.

1909.

Forsvarssagen er i Øjeblikket et af de mest brændende politiske Spørgsmaal i vort Land. Det er et Spørgsmaal, som ingen, der tænker og føler alvorligt, han være Vælger eller ikke Vælger, kan undlade at tage sit Standpunkt til.

Hos det store Flertal af vort Folk er der ingen gunstig Jordbund for Chauvinisme og yderliggaaende Militarisme. Og det samme kan vist trygt siges om Flertallet af troende Mennesker i Danmark.

Men det gælder ikke deres Ordførere i Skrift og Tale. De allerfleste af dem synes at staa paa et yderliggaaende militaristisk Standpunkt.

Nogle faa Eksempler fra den sidste Tid:

Den Thy Præst, som paa Sjørring Volde i Sommer lagde Kongen Københavns Befæstning paa Hjerte.

Pastor Skovgaard-Petersen, som i sin Pjece „Forsvarssag og Kristentro,“ med det gamle Testamente i Haanden forlanger „et Forsvar, der duer,“ ikke blot Mure om „de tre Sider af en Firkant,“ men „et helt Forsvar,“ og at „vi skal befæste og tro.“

Pastor Kold, som i sin bekendte Rigsdagsprædiken kræver „vort Fædreland sikret og værn timer til Lands og til Vands, saa godt som det er muligt,“ og at vi skal „sætte Stakit, saa stærkt og højt som vi kan, om den Have, som hedder Danmark dejligst Vang og Vænge.“

Adjunkt Pio, som i „Kr. Dgbl.“ (5/1, 09) maner alle Danmarks Præster til ved Husbesøg, i Pressen, paa Valgmøder og alle vegne at lægge sig i Selen for Forsvarssagen som noget af det i Øjeblikket mest fornødne.

„Kristeligt Dagblad,“ som i lange Tider har kæmpet for et kraftigt Forsvarsvæsen, især for Hovedstadens Befæstning.

Og nu sidst: de Præster, som benyttede den rite Februar til Befæstningsagitation fra Prædikestolen, deriblandt særlig Pastor Chr. Sørensen i Garnisons Kirke.

Disse Eksempler er mest fra Indre Missions-siden. Paa grundtvigsk Side er Standpunkterne vel mere blandede. Men ogsaa derfra lyder der stærke Røster om et stærkt Militærvæsen. Og noget lignende gælder den mere stilfærdige høj-kirkelige Retning.

Hvor skal man i det hele taget søge den Ord-fører blandt de Kristne i Danmark, som er traadt kraftig i Skranken med en modsat Opfattelse?

Det ligger aldeles uden for denne Fremstillings Formaal at fage politisk Parti eller at anvise kristne Mennesker i Danmark et bestemt Parti-Standpunkt. Men det er Forfatterens Overbevisning, at det ensidige militaristiske Standpunkt, som saa mange kristne Ordførere selv indtager, og som de af al Evne søger at lede troende Mennesker til at indtage, aldrig kan gavne Danmarks Sag, og at

danske Kristne ved at stille sig saaledes let kan tilføje Guds Sag i vort Land ubodelig Skade.

Danmarks Præstestand besidder stor Indflydelse. Og der er over selve Agitationen for et kraftigt nationalt Forsvar — især naar den møder frem i Kristendommens Navn — et stærkt ideelt Præg, som virker bestikkende. Derfor er det nødvendigt at mane ikke blot de troende, men alle tænkende Mennesker i vort Land til at se ædrueligt og sandt paa Kristendommens Stilling til denne Sag. Og at yde en Hjælp dertil er Forfatterens Hensigt med de følgende Betragtninger.

Kristendommen og Fædrelands- Kærligheden.

„Løvrigt Brødre! hvadsomhelst der er sandt, hvad der er ærbart, hvad der er retfærdigt, hvad der er reent, hvad der er elskeligt, hvad der har godt Lov, enhver Dyd og enhver Hæder: derpaa giver Agt!“ (Fil. 4, 8.)

Under „enhver Dyd og enhver Hæder,“ som Paulus i disse Ord byder de Kristne at give Agt paa, kommer ogsaa Kærligheden til Fædrelandet ind.

Lige saa vel som Kærligheden til Hjemmet, thi Fædrelandskærlighed er jo blot Hjemkærlighed i større Stil.

Om Hjemkærlighedens Betydning siger Paulus et andet Sted: „En, som ikke har Omsorg for sine egne, og især for sine Husfæller, har nægtet Troen og er værre end en Vantro.“ (1. Tim. 5. 8.)

Og sin egen store Fædrelandskærlighed giver han et saa lidenskabeligt Udtryk, at Fortolkere har følt, at de stærkeste Ord deri burde afsvækkes! Det er i Rom. 9. Kap.: „Jeg siger Sandhed i Kristus, jeg lyver ikke, min Samvittighed vidner med mig i den Hellig Aand, at jeg har en stor Sorg, og en uafsladelig Smerte i mit Inderste; thi jeg ønskede selv at være en Forbandedelse fra Kristus for mine Brødre, mine Frænder efter Kødets, hvilke er Israelliter.“

Sikkert var det meget af den samme stærke Følelse, der laa bag ved hos Frelseren, da han græd over sit Lands Hovedstad, fordi den ikke vilde vide af den Vej, som førte til Fred og Frelse for den, men i sin Forblindelse drog Ødelæggelsens frygtelige Dom over sig.

Nu kan vi ganske vist ikke uden videre overføre, hvad der gælder Israels Folk, paa andre Folkeslag.

Det er aldeles tydeligt, at det stærkt nationale Præg, der er over Frelserens og især over Paulus' Kærlighed til Jødefolket, skyldes ikke blot det, at det var deres Folk, men fuldt saa meget, at deres Folk netop var Guds Ejendomsfolk. Men at det, her er peget paa fra Guds Ord, og meget mere i samme Retning alligevel stiller stærke Krav om en dyb og virkelig Kærlighed til Fædrelandet hos den, som vil være en hel og alvorlig Kristen, det er det vist overflødig at ofre en Diskussion paa.

Men der er een Ting, vi ikke maa overse.

Det er ikke den æstetiske Side af Fædrelandskærligheden, Hovedvægten kommer til at ligge paa: ikke vort Lands Skønhed, ikke vort Sprogs indsmigrende Ynde, eller det meget andet, som saa ofte har inspireret Digterne til Sang.

Visselig maa en Kristen elske alt det; det vilde jo være Unatur at lade være, saavidt Øjet og Sindet er opladt for det. Men det bliver dog særlig den anden Side af Fædrelandskærligheden, Kristendommen kommer til at understrege: Kærligheden til Folket, til Menneskene. Det var især den Slags Kærlighed, Jesus og Apostlen Paulus havde.

Men var min Kærlighed ej andet
end Lyst til Danmarks Dejlighed —

skriver den tyske Bondedigter, Mads Hansen, saa turde han ikke rigtig tale om, at han elskede sine Fædres Land, Nej:

Men Folket i de danske Dale,
det var det, han havde kær.
Jeg deler Folkets Sorg og Glæde,
— — — — —
og derfor tør jeg dristig kvæde:
Jeg elsker mine Fædres Land!

I den Retning er det ogsaa, den kristne Fædrelandskærlighed maa komme til at ligge. Kun med en endnu stærkere Understregning af „Folket“ som „Mennesker.“

Den kristne Fædrelandskærlighed vil gaa ud paa at gøre det saa godt som muligt for de Mennesker, der bor i Fædrelandet. Derfor maa et Hovedpunkt paa dens politiske Program være: at lindre

den sociale Nød og fjerne sociale Uretfærdigheder. Men den ved ogsaa, at Sjælen er mere end Legemet, derfor vil den søge at værne og fremelske alt godt og ædelt i Folket. Og derfor vil den staa rustet til uforsonlig Kamp imod alt, hvad der vil undergrave Folkets moralske Sundhed.

For hele Folket vil den bede: Giv os i Dag vort daglige Brød! Men lige saa inderligt vil dens Bøn lyde: „Komme dit Rige“ her i vort Fædreland!

Men for en saadan Fædrelandskærlighed er der ingen lang Vej til andre Folk; thi Mennesker er Mennesker allevegne. Og derfor kan en kristelig Fædrelandskærlighed, naar den bliver sig fuld bevidst som kristelig, aldrig være hverken chauvinistisk eller snevert national. Saaledes var heller ikke den Kærlighed, som Jesus og Paulus bar til deres eget Folk.

— — —
Der tales saa ofte om Fædrelandskærligheden som noget for alle Mennesker selvfølgelig. Det ligger da nær at spørge: Hvad er da Fædrelandskærlighedens Grund?

Det Svar, som plejer at blive givet herpaa, kan sammenfattes i det ene: at Fædrelandet er en Værdi.

Det er ikke just det Svar, som Kristendommen vil give, i hvert Fald kun en Del af det. Men det kan maaske gælde for tilstrækkeligt for alle dem, som ejer en rimelig Andel i Fædrelandets materielle og aandelige Goder. Men for en Familie paa Landet, som skal leve af 500 Kr. eller mindre om Aaret, eller for dem, som bor i Hovedstadens Fattigkaserner, for dem er det maaske ikke altid saa let at faa Øje paa Fædrelandets Værdi.

Thi Værdien ligger jo særlig i den Sum af Samfølelse og Villie til Sammenhold, som Folket („Nationen“) er Udtryk for. Men de som inden for dette Sammenhold i før høj Grad kommer til at føle sig som Stedbørn, vil let tabe Sansen for Sammenholdets Værdi.

Det er egenkærligt og ukristeligt! Javel — men de, som selv sidder inde med Broderparten af Samfundets Goder, har mindst af alle Ret til at udtale den Dom. Især naar de smaa i Samfundene flytter deres Kærlighed over paa et andet i og for sig lige saa værdifuldt Sammenhold.

Vi ser jo i den civiliserede Verden i vore Dage en ny Deling fuldbyrde sig for vore Øjne: ned gennem Nationernes lange Række — de Nationer, der tilsyneladende er skilt saa godt fra hverandre ved Grænsepæle og Grænsefæstninger og Toldmure — drages der en Delingslinie paa langs. Paa den ene Side at denne Linie befinder sig de besiddende Klasser og paa den anden Side de ejendomsløse. Og den Linie føles af mange som et langt skarper Skel end de nationale Delingslinier.

Der lurder en Fare i dette. Endnu er Samfundet omtrent det samme som Fædrelandet, og derfor kommer den ny Deling let til at virke samfundsopløsende. Hellas paa den peloponnesiske Krigs Tid er et atskrækkende Eksempel herpaa. Men der ligger ogsaa i denne ny Deling noget forjættende. Den peger hen imod en Tid, hvor de nationale Skranker vil falde eller i hvert Fald blive gjort meget lavere, end de er nu. Samfundenes Demokratisering og den voksende Følelse for det fællesmenneskelige vil føre det med sig.

Og meget forbenet maa den være, som ser en Ulykke deri. Engang i en fjern Fortid var Dan-

mark delt mellem Folkestammer, som indbyrdes fejdede med hverandre. Først sent samledes det hele af Storkonger til eet Rige. Og var det da ikke en Vinding? Det tyske Folk har været splittet i mange Lande. Nu samles det fastere og fastere til en Enhed. Og alle Parter vinder kun derved. Og lykkes det (som meget tyder paa, at det vil) uden Vold mod noget enkelt Folk, at samle endnu større Grupper under eet, da er der kun Grund til at hilse dette Resultat med Glæde.

Alt dette harmonerer jo med Kristendommens Aand. Vel er det sandt, at Kristendommen hos hvert enkelt Folk vil tage Farve af Folkets Ejenommelighed. Men denne Sandhed er her i Danmark blevet overdrevet ud i det rent absurde. Kristendommen er universel.

Dette ligger i selve Begrebet „den hellige almindelige Kirke.“ Det er det Princip, de Tusinder af Missionærer søger at praktisere, naar de gaar ud til Jordens mange Folk, og overalt søger at være „Jøderne en Jøde og Grækerne en Græker.“ En af vor Tids allerypperste kristne Ledere, Frelserhærens Chef General Booth, udtalte for nogle Aar siden ved et stort Møde i Folketeatret i København, at for ham var det ene Land ikke kærere end det andet. Faa Kristne kan vel gaa saa langt; men der er dog neppe nogen, der tør betegne denne verdensomfattende Kærlighed som en Mangel hos den graanede Evangeliets Kæmpe.

Alt dette burde give Nutidens kristne Mennesker meget at tænke paa, naar Fædrelandskærligheden i moderne eksklusiv Skikkelse kommer og stiller sine Krav til dem. Det er sandt, at Europas Folk gennem det sidste Aarhundrede, hvor de har staaet under de nationale Spørgsmaals Tegn, har fundet

store Værdier, baade materielle og aandelige. Men det er lige saa sandt, at meget af det ny, som er ved at vokse frem, er langt mere i Overensstemmelse med Kristendommens Væsen end Fædrelandskærligheden, som den er blevet udformet gennem det sidste Aarhundrede.

Disse Kendsgerninger maa kristne Mennesker ikke glemme at tage i Betragtning, naar de skal tage deres Standpunkt til Spørgsmaalet om Krig og Militærvæsen.

Kristendommen og Krigen.

Det hører hjemme blandt de skønne Enkeltheder, som er blevet opbevarede i vort ny Testamente, at Englene, den Nat da Jesus blev født i Bethlehem, sang: „Fred paa Jorden.“ Og det stemmer saa ganske med, hvad Profeten Jesaja længe, længe forud havde forudsagt om dette Barn, at han skulde kaldes „Freds fyrste.“

Fra vor Herre Jesus selv har vi et Ord, hvori han selv aldeles bekræfter disse Forudsigelser. Det er i Bjærgprædikenen. Han priser de fattige i Aanden, de bedrøvede, de, som hungrer efter at kunne leve et retfærdigt Liv, de sagtmødige og de barmhjertige. Og i den Sammenhæng siger han

da: Salige er de, som stifter Fred, thi de skal kaldes Guds Børn. (Rørdams Overs.)

Længere henne i Bjærgprædikenen indskærper han sine Venner Fredsskærligheden med de paradoksale Ord om ogsaa at „vende den venstre Kind til“ den, som slaar dem paa den højre.

Naar Ord som disse anvendes mod Præsterne af „Socialdemokrater og andre politiske Forsvarsnihilister“ taler Pastor Skovgaard-Petersen blot om at „piske os med misforstaaede Bibelsteder.“ Det er at komme alt for let over det. Det er jo ikke misforstaaende Skriftsteder. Det er Ord saa klare og ligefremme som vel muligt, og de stiller helt og afgjort Kristendommen paa Fredens Side.

Der stiller ogsaa det store Kærlighedsbud Kristendommen. „Gud er Kærlighed“. Allerede under den gamle Pagt hed det: „Du skal elske din Næste som dig selv!“ Og Jesus forklarer, at vor „Næste“ er et hvilket som helst Menneske, en „Samaritan“ saavel som en Landsmand. Han har ogsaa sagt: „Elsker eders Fjender!“ Og Johannes skriver: „Hvo som ikke elsker sin Broder, bliver i Døden“.

Det nytter ikke herimod at føre det gamle Testament i Marken. Pastor Skovgaard-Petersen opsummerer sit Indlæg for et kraftigt Militærvæsen i Danmark saaledes:

„Skal jeg til Slutning samle, hvad jeg ansér for Kristendommens Forsvarsprogram, da peger jeg paa Bibelens herlige Skildring af Kong Josafats Regering. Josafat befæstede sit Land. Han lagde Krigsfolk i alle Judas faste Stæder og byggede

Borge og Forraadsstæder. Og han gjorde mere. Med modigt Hjerte rensede han Landet for alt religiøst Forfald. Han arbejdede paa en stor Folkevækkelse. Han borttog Astartebillederne af Juda og sendte Fyrster og Leviter rundt, „og de havde Herrens Lovbog med sig, og de drog omkring i alle Judæas Stæder og lærte iblandt Folket“. Og hvad blev Følgen? „Herren“, staar der, „stadfæstede Riget i Josafats Haand“, og „Frygt for Herren kom over alle Landenes Riger, som laa rundt omkring Juda, saa at de ikke førte Krig med Josafat“. (2. Krøn. 17, 1—10.)“

Kristendommens Forsvarsprogram! siger Sk.-P., aabenbart uden at tænke paa, at der var En, som sagde: „I har hørt, der er sagt til de gamle — men jeg siger Eder“. Skal vi da ogsaa sige, at den 144. Davids Salme — „Lovet være Herren, min Klippe! han, som lærer mine Hænder til Striden, mine Fingre til Krigen! — er Kristendommens Krigshymne“?

Det er sandt, at der er herlige Ting i vort gamle Testamente; at det er Forgaarden til det ny. Men det er ogsaa kun Forgaarden. Vil vi vide, hvad selve Kristendommen er, da gaar vi ikke til det, men til det ny, til ham, som sagde: Men jeg siger Eder! Det gamle Testamentes Moral er ikke Kristendommens Moral.

Hvad nu specielt Forsvarsspørgsmaalet angaar, da maa vi dog huske, at Israel var „Guds Folk“ i jordisk Forstand, at deres Land var Jehovas Land, deres Fjender netop af den Grund Jehovas Fjender. Men det er betegnende, at kristne Militarister maa søge tilbage til det, der blev „sagt

til de gamle“ for at finde et „Forsvarsprogram“, som de forgæves søger hos ham, der sagde: „Men jeg siger Eder!“

Lad os et Øjeblik forestille os Krig mellem to moderne Nationer, mellem Danmark og Tyskland f. Eks.

De er begge saakaldte kristne Nationer, hører for en stor Del begge til den samme lutherske Kirke. I begge Lande beder Præsterne i Kirkerne Gud velsigne Fædrelandets Sag og drage ud med Fædrelandets Hære. Paa begge Sider vil Feltpræster søge at styrke Soldaterne til i Guds Navn at gøre deres Pligt; naar et Slag ventes, vil de vel tage Skarer af dem til Alters ved den samme Herres Bord og i den samme Herres Navn. Man kan slet ikke gaa ud fra, at Gud er det ene Folk nærmere end det andet — en Tanke som jo ogsaa Pastor Sk.-P. kraftigt bekæmper. Men saa bortfalder jo ogsaa Grundvolden for en Sammenligning mellem Israels Krige og moderne Krige. Ja Pastor Sk.-P. nævner i en anden Sammenhæng Cromwell. Hans Krige — det kunde lade sig høre! Men han kæmpede hjemme i England mod Tyrannerne for de undertrykte og forurettede, og for det samme sendte han Englands Hære i Kamp ude i Europa.

Heller ikke forslaar det meget at sige, at Jesus ikke bød Høvedsmanden i Kapernaum at lægge sine Vaaben bort, eller at Peter ikke krævede den samme Ting af Kornelius. Hverken Jesus eller Paulus forbød jo f. Eks. Slaveriet, skønt de begge flere Gange omtaler det. Og dog er vi vel alle enige om, at det i højeste Grad strider mod Kristendommen.

Sagen er jo, at Kristendommen intet Samfundsprogram har, saa lidt som et Forsvarsprogram.

Den tager de enkelte Mennesker saavel som Folkeslagene der, hvor de er, naar den møder dem: den vil vidne inden fra i Menneskenes Hjerter ved Helligaandens Kraft og ved sine store principielle Sandheder, som de møder os i Guds Ord.

— — —

Men netop derfor kan vi heller ikke sige, at Kristendommen „forbyder“ Krig. Den siger ikke til kristne unge Mænd saadan rent i Almindelighed, at de skal nægte at bære Vaaben, eller til en troende Officer: „Bort med dine Vaaben! Bliv Skrædder eller Partikulier eller hvad Du vil, men ikke Officer!“ (Sk.-P.) Den siger intet af den Slags; tværtimod. Saa lidt som den til Slaverne sagde: Gør Mytteri mod Jeres Herrer! Eller til Herrerne: Giv Jeres Slaver Friheden; I kan ikke være Kristne og eje Slaver!

Et Fædreland, det vil sige et Folkesamfund, er en Værdi, som er værd at væрге. Mod indre Fjender, Tyve og Mordere og Bedragere har man Straffelov og Politi. Og overfor de ydre Fjender kan Krig være en Slags højere Polititjeneste, som kristeligt set er lige saa forsvarlig og nødvendig som den indre Polititjeneste. Den kan være, men er det saare sjælden.

Vore sidste Krige, der drejede sig om Undertrykkelse af Hertugdømmernes tysktalende Befolkning, var det visselig ikke, langt mindre var den prøjsisk-østrigske Krig det eller den tysk-franske. Saa var der mere af det Element i Japans Kamp mod Rusland. Her var jo dog en Slags Forsvarskrig. Og ingen kristne Mennesker vilde vel vove at kalde nogen anden Slags Krig berettiget.

Men hvad er „Forsvarskrig“, og hvad ikke? Om Tyskland og England kommer i Krig med

hinanden, er der næppe nogen Tvivl om, at hver Part for sit Vedkommende vil betragte den Krig som en Forsvarskrig.

Og vi taler om „Fjender“! Men vi maa huske paa, at de unge Mænd, som udgør en Krigshær, er udkommanderede, ofte tvungne til Krigen. Det er nogle faa Diplomater og høje Militære, sommetider Børsmatadorer, der sætter det hele i Scene. Fjendskabsfølelsen hos de mange, der skal tjene som Kanonføde, er tit enten slet ikke til Stede, eller ogsaa er den kunstigt og tilfældigt fremkaldt.

Og Krig er forfærdelig. Den Katastrofe, som for nylig har ramt Syditalien, synes os alle overvældende grufuld. Og dog er det, der er sket, en forholdsvis ringe Ting ved Siden af en stor Krigs Rædsler. En eneste af Napoleonstidens Kampe, Slaget ved Leipzig 1813, kostede vel lige saa mange Mennesker Liv og Helbred, som denne Katastrofe har gjort. Og Ansvarret over for Gud for alle disse Rædsler er ikke saa let at vælte fra sig, som Fortidens „allerkristeligste“ Konger mente, naar de gensidig tilkendte hinanden Skylden for „alt det uskyldige Blod, som skal flyde i denne Krig“.

Det er derfor kun i sjældne Tilfælde og med mange Forbehold, at det Stykke menneskeligt Vanvid, der hedder Krig, kan kaldes kristeligt berettiget — for Hjerternes Haardheds Skyld.

De Kristnes Stilling og Pligt.

Ved Siden af det Krigsvanvid, som behersker vore Dages Europa, er der stærke Kræfter fremme imod Krigen.

Der er Fredsbevægelsen. „Fredssagen som en human Sag er Toppunktet af Naivitet“ — den „virkeliggøres kun gennem Guds Riges Komme“ — mangler den Arbejdet for Guds Rige som „Baggrund, kan Gud ikke velsigne den“, siger Skovgaard-Petersen. Saadan Tale er kun en Slags „kristeligt“ Rummel, der alt for meget minder om de Dage, da Vilh. Beck haanede Afholdssagen, fordi det var en human Sag. Der er jo kristne Mennesker med i Fredsbevægelsen som i Atholdsbevægelsen! Og begge Bevægelser er store kristne Tanker, hvem det saa er, der bærer dem frem. De Kristnes Skam er det, om de fornemt tager Afstand fra dem.

Der er Voldgiftstanken. Vi skal sætte vor Lid til, at det øvrige Europa ikke tillader en enkelt Magt at bemægtige sig Danmark, siges der. Ja, det har vi nu ingen Erfaringer for. Men vi har Erfaring for, at det øvrige Europa har villet og kunnet hjælpe os ved Mægling at beholde alt, hvad der var dansk; det var i 1864. At vi i Stedet for valgte Krigens Fortsættelse, kom os dyrt til at staa.

Heller ikke er det sandt, at Kulturen intet Værn yder. Nej, franske Romaner og Skuespil, eller en materiel og aandelig Kultur, der avler Nationalhovmod og national Egoisme, den yder det modsatte af Værn. Men en Kultur, som sammen med menneskelig Dygtighed og aaben Sans for Tidens Liv fostrer Rettærdighed og etisk Styrke i Folket, den er et Værn.

Der er Hundreder af Eksempler, fra Bibelen og fra Livet, paa, at den er det for det enkelte Menneske. Hvortor skulde den saa ikke være det for et Samfund? „De sagtmodige skal arve Landet“ — „de retfærdige skal arve Landet“, siger selv det gamle Testament (Sal. 37), og vi har det første af disse Ord gentaget af vor Herre Jesus i det ny (Matt. 5, 5)

Og der er den politisk vaagne Del af Europas Arbejderstand. Det er en af de lyse Sider ved Nutidens politiske Historie, at om Diplomaterne for Alvor skulde tænke paa at styrte et Par af de store Kulturstater ind i en Krig, da vil Arbejderne lægge et tungt Lod i Vægtskaalen derimod, muligt saa tungt, at Diplomaterne kommer til at holde Fred.

Om saa disse Kræfter er stærke nok til at sikre Verdensfreden? Nej, det er de desværre ikke — endnu. Men de er stærke, og de er i stadig Vækst.

Men saa er det da, at det Spørgsmaal melder sig, om Kristendommen i vore Dage, Kristendommen, hvis Hoved er den store Freds-Fyrste, hvis Budskab er Fredens Evangelium — om den ikke har andet at sige og gøre over for den Krigsgalskab, der som en ond Aand har besat Europas Nationer, end at ansætte sine Budbærere som Overhornblæsere i det Korps, der trakterer Krigstrompeterne.

Det er jo desværre en sørgelig Sandhed, at „Sabelen“ og „Præstekjolen“ stadig er i god Forstaaelse med hinanden. Et stort Flertal af Gejstligheden i ethvert Land, maaske med Undtagelse af eet, vil være rede til at lyse Velsignelse over dets Hære, om de skal drage ud til Krig.

Men Europas levende Kristne — de er dog mange, baade i og uden Præstekjoler — hvorledes stiller de sig? De kunde i Sandhed, baade ved deres eget Tal og ved Indflydelsen af deres Vidnesbyrd paa andre, lægge et tungt Lod i Vægt-skaalen mod Krigen, — om de lagde det ved Siden af dem, der lægges af de andre Fredens Magter. Men det gør de kun i alt for ringe Grad.

Er det, at deres Kristendom, naar alt kommer til alt, kun er Ord og Form uden Kraft? Nej, det er det, Gud være lovet, ikke. Det kan være smaat nok med den aandelige Kraft; men det er ikke det. Det er deres konservative Hængen fast ved gamle Synsmaader, der for dem alt for ofte synes eet med Kristendommen. At denne konservative Uforstand dog bestandig skal følge Kristendommen som en Forbandelse!

— — — — —
Der er tre Ord i Bjærgprædikenen, som anviser de Kristne deres Hovedopgave over for internationale Stridigheder.

Det første er dette: „Salige er de, som hungrer og tørster efter Retfærdighed.“

Internationale Stridigheder opstaar jo næsten altid ved Uretfærdighed og Overgreb fra den ene Parts eller fra begge Parters Side: Ganske særlig kendetegnes de store Folkesamfunds Politik i vore Dage af Uretfærdigheder og Overgreb over for de mindre. Herfra skulde det gælde for de Kristne inden for hvert Folkesamfund at tage Afstand afgjort og bestemt. Og over for dette skulde de være selvskevne til at prædike Retfærdighed og til at søge at vække den samme Hunger og Tørst efter den, som de selv maa besidde, naar de vil bære det kristne Navn.

Det andet Ord lyder: „Salige er de, som stifter Fred.“

Blandt Europas Diplomater er der saa ringe Sans for Fred, at den Part, der mener sig forurettet, gerne straks begynder at rasle med Sabelen, et Eksempel, som Modparten sjælden er sen til at følge. Bliver det alligevel ikke til Krig, hvad det dog heldigvis altid langt fra gør, saa er det gerne, fordi den ene Part, eller begge, alligevel for sit eget Vedkommende er bange for Følgerne af den blodige Leg. Her er de Kristne kaldede til at være Fredsstiftere, hver Gruppe inden for sit Folk; til at kræve Fred og Forsonlighed og til uden Menneskefrygt at vidne mod de vanvittige Rustninger, der er en stadig Trusel mod Freden.

Og det tredje Ord er dette: „Elsker Eders Fjender.“

„Fjender“ er kun et teknisk Udtryk. Menneskematerialet i de Hære, der udkommanderes mod hinanden, er jo ikke indbyrdes Fjender, ikke virkeligt. Havde nogen den vældige Myndighed og Kraft, som maatte til for at staa frem mellem to stridende Folk og sønderrive det Væv af Løgn og Fordomme, som fører dem mod hinanden, saa vilde det jo ske, som Bjørnson synger:

Fienden sit Vaaben kasted,
op Visiret for.
Vi med Undren mod ham hastet;
thi det var vor Bror!

Her ligger de Kristnes Opgave: paa Trods af Løgne og Fordomme at prædike Kærlighed til Mennesker, til alle Mennesker uden Hensyn til Grænsepæle eller andre nationale Skranker.

Og de tre Ord af vor Herre og Mester, som her er fremdraget, lader sig nu ikke afvise som „misforstaaede“ eller „løsrevne“ Bibelsteder. Thi de kunde gerne gælde for en Slags Kvintessens af baade Aanden og Bogstaven i det ny Testaments Etik. De anviser de Kristne i ethvert Folk deres Hovedopgave over for indbyrdes Stridigheder mellem Folkene.

Egentlig er der ingen Grund til over for denne Sag at skelne mellem „levende Kristne“ og andre „Kristne“. Enhver, der optræder som Forkynder af Kristendommen, burde forstaa saa meget af den. Men hvorfor genlyder da Europas Kirker ikke af et hundredtusindstemmigt Vidnesbyrd mod Krigen? Hvorfor fyldes de ikke af denne Forkyndelse af Retfærdighed og Fred og Kærlighed? Ingen begejstret Tale om Fædrelandets Herlighed og Ære kan bøde paa denne Svigten af Pligt og Ideal hos Kristendommens Forkyndere.

Ja — vil man sige herhjemme, alt dette kan være godt nok — for de andre. Lad de Kristne ude i de store Lande begynde et saadant Korstog mod Krigen! De kan gøre det uden at risikere noget for deres Land. Men vi kan ikke. Vort Lands Eksistens er saa udsat, Villien til at forsvare det saa vaklende hos vort Folk, at de Kristne maa tage sig af Forsvarssagen.

Det Ræsonnement er forstaaeligt. Men det gælder ikke.

Vi kan ikke afvæbne; og vort forkvælede Militærvæsen maa ordnes. Men ikke en Foranstaltning i den Retning udover, hvad den strenge Nødvendighed fordrer for at vi kan opfylde vore Forpligtelser som neutral Stat! Saa vidt bør danske Kristne gaa

-- med Sorg over, at det er nødvendigt, og med Bøn til Gud om, at vi aldrig maa komme til at bruge disse Foranstaltninger.

Danske Kristne maa gaa med. Men deres Hovedopgave skal være en hel anden end at skaffe os det mest mulige af Fæstninger og Kanoner. Lad dem se deres Hovedopgave i at bede Gud skærme det Land, han har givet os, og i at vække Tro hos vort Folk paa, at han kan bevare det Folkesamfund, som sætter sin Lid til ham. Lad deres Ordførere og Ledere, i Stedet for at mane deres Landsmænd til at „holde Brodden rede“ mod andre Folk, anvende deres Kraft paa at pleje broderligt Samfund med andre Landes Kristne, ja og hos dem søge at vække Retsfærdighedsfølelse og Sympati for, hvad der er dansk. Engelske Kristne indbød sidste Aar i Fredens Interesse et Antal kristne Ledere fra Tyskland til London. Det var et Eksempel til Efterfølgelse for os. Men i Stedet derfor har mange danske Præster kun ringagtende Ord om „tysk“ Kristendom, „amerikansk“ Kristendom, „engelsk“ Kristendom!

Sligt vil forslaa for lidt! vil man sige. Maaske! Men altid lige saa meget som store Rustninger — der maaske netop vil bringe vort Land i stor Fare. Det er i hvert Fald Vejen for kristne Mennesker.

Det er den Vej, en kristelig Fædrelandsk ærlighed, der virkelig er blevet sig bevidst som kristelig, viser.

Og det er den Vej, et kristeligt Syn paa Krigen maa kræve af kristne Mennesker, at de gaar.

Skulde vort Land, som saa mange af os elsker, da blive erobret af en fremmed Stormagt, ja saa sker det ikke uden Guds Tilladelse. Og netop i Jødefolket, hvis Krige kristne Militarister paabe- raaber sig, har vi et Eksempel paa, at et lille Folk i fremmed Vold dog kan udføre en stor verdens- historisk Mission.

